

підвищення кваліфікації. Запровадження екстрених заходів безпеки, перерви в освітньому процесі та використання дистанційних технологій стали реальною необхідністю для забезпечення освітніх потреб волинських педагогів у 2022–2023 роках. Попри це, інститут реалізовував важливу роль у підтримці психологічного стану педагогів, сприяв формуванню стійкості та готовності до подолання труднощів освітянами.

УДК 351.851+37.014

Олександр Батюков,

*завідувач відділу сталого розвитку громад
та організації діяльності освітніх хабів,*

провідний юрисконсульт Донецького обласного ІППО

ПОДОЛАННЯ ЮРИДИЧНИХ СКЛАДНОЩІВ ПРИ УПРАВЛІННІ ОСВІТНІМИ ПРОЦЕСАМИ

У сучасному світі взагалі й в Україні зокрема освіта відіграє одну з ключових ролей у розвитку особистості, суспільства та держави. Однак управління освітніми процесами доволі часто супроводжується різноманітними юридичними складнощами, які можуть пошкодити ефективну реалізацію освітніх програм та проектів. Тому актуальним є питання подолання цих складнощів для забезпечення якості та доступності освіти.

Основними юридичними викликами в управлінських освітніх процесах є недосконалість законодавчої бази, постійне виникнення юридичних колізій і, як наслідок, неузгодженість нормативно-правових актів; недостатня правова грамотність педагогічних працівників та керівництва закладів освіти; відсутність ефективної взаємодії між органами державної влади і місцевого самоврядування та освітніми установами; відсутність чітких механізмів контролю та притягнення до відповідальності за порушення законодавства у сфері освіти.

Детальніше про кожен з них.

Закон хоч і виступає основним інструментом врегулювання освітніх, зокрема, процесів, проте в Україні недосконалість законодавчої бази у сфері освіти призводить до виникнення, як

зазначалося, юридичних колізій та невизначеності в правовому регулюванні. Неузгодженість нормативно-правових актів, які регулюють освітні процеси, також створює перешкоди для ефективного управління освітою. Задля подолання цих складнощів необхідно постійно проводити системний аналіз законодавства у сфері освіти, визначати проблемні питання, вносити зміни в нормативно-правові документи для усунення юридичних колізій та певних невизначеностей, а також врегулювати їх на місцях власними розпорядчими документами, про що, зокрема, йдеться мова у частині 3 статті 2 Закону України «Про освіту»: «Суб'єкт освітньої діяльності має право самостійно приймати рішення з будь-яких питань у межах своєї автономії, визначеної цим Законом, спеціальними законами та/або установчими документами, зокрема з питань, не врегульованих законодавством» [1].

Недостатня правова грамотність педагогічних працівників та керівників освітніх установ є також однією з основних причин виникнення юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах. Незнання або неправильне тлумачення норми права може призвести до порушення прав і свобод учнів, батьків, педагогічних працівників, а також до відповідальності освітньої установи перед державою. Тому важливо забезпечувати постійне (за можливості) підвищення рівня правової грамотності педагогічних працівників та адміністрацій освітніх установ, шляхом проведення навчальних семінарів, тренінгів та консультацій з питань правового регулювання освітніх процесів.

Відсутність ефективної взаємодії між державними органами та освітніми установами також є однією з причин виникнення юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах. Враховуючи це, на нашу думку, слід саме на законодавчому рівні удосконалювати питання системності, наступності та планування у прийнятті рішень органами державної влади. Зазначені чинники полягають у такому:

- системність вимагає комплексного підходу щодо розробки дієвих механізмів, які б могли сформувати певну культуру взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування і закладами освіти на місцях відповідно до ієрархії;

- стабільність та послідовність у прийнятті рішень, чітке інформування про них усіх учасників освітнього процесу;
- поступове впровадження позитивних змін у програмах, навчальних планах та методиках надання освітніх послуг;
- досягнення короткострокових та довгострокових цілей через раціонально-ієрархічний підхід: представники органів центральної виконавчої влади та місцевого самоврядування не лише надають рекомендації та контролюють виконання тих чи інших завдань відповідно до певних нормативно-правових документів, а й занурюються в процес виконання самостійно;
- системний аналіз, моніторинг оцінка та вдосконалення підходів до управління закладами освіти з метою постійного підвищення ефективності цього процесу, професійного розвитку працівників тощо.

Одним із ефективних способів подолання юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах є впровадження стратегій та підходів, які дозволяють мінімізувати ризики виникнення юридичних колізій. До таких стратегій можна віднести: проактивне правове консультування, розробку та впровадження внутрішніх розпорядчих документів, що могли б конкретизувати ту чи іншу норму права, впровадження системи управління якістю освіти, забезпечення прозорості та відкритості впровадження освітніх процесів, механізмів зворотного зв'язку з усіма учасниками освітнього процесу.

Також корисним може бути і міжнародний досвід у сфері управління освітою. Відтак, вивчення кращих практик інших країн дозволяє забезпечити ефективні підходи до правового регулювання освітніх процесів, впровадити інноваційні технології та методики в освітній процес, забезпечити підвищення якості та доступності освіти, професійного розвитку працівників суб'єктів освітньої діяльності – підвищення рівня правової освіти. Окремо слід зазначати, що правова освіта є одним із окремих інструментів подолання юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах. Підготовка фахівців, здатних ефективно подолати юридичні складнощі в управлінських освітніх процесах, є необхідною умовою для забезпечення якості та доступності в наданні освітніх послуг.

Необхідно забезпечити підвищення рівня правової освіти, шляхом впровадження спеціального навчання/підвищення кваліфікації з правового регулювання освітніх процесів для здобувачів освіти педагогічних спеціальностей та педагогічних працівників та керівників установ освіти відповідно.

Таким чином, подолання юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах є необхідною умовою для забезпечення якості та доступності освіти в наданні освітніх послуг. Враховуючи вищезазначене, для цього необхідно провести системний аналіз законодавства у сфері освіти, виявити проблемні питання та внести необхідні зміни до нормативно-правових документів, забезпечити підвищення рівня правової грамотності, ефективну взаємодію між державними органами та освітніми установами, впровадити чіткі механізми контролю та відповідальності за порушення законодавства у сфері освіти – впровадити стратегії та підходи, що мінімізують ризики виникнення юридичних колізій та невизначеностей.

Подолання наявних юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах є складним та багатоаспектним завданням, яке вимагає системного підходу та взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Забезпечення якості та доступності освіти є необхідними умовами для розвитку особистості, суспільства та держави, тому питання подолання юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах повинні бути єдиними з пріоритетних завдань державної політики у сфері освіти.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>